

Kultūras ministrija

Medijpratība: kāda ir situācija Latvijā un kā šo prasmi varam veicināt

Mediju politikas nodaļas eksperte
Dr.sc.comm. Klinta Ločmele

2018.gada 4.janvārī
videolekcija Latvijas Pašvaldību savienībā

Kultūras ministrija

Kam būs noderīgi?

- Mediju lietotājiem
- Informācijas apkopotājiem, veidotājiem un starpniekiem

Kultūras ministrija

Kāpēc šobrīd? Viltus ziņas Latvijas iedzīvotāju medijpratība Ko darīt?

**1 jaunums par KM un LPS
sadarbību**

MEDIJPRATĪBA

Cilvēka prasme

lietot medijus,
meklēt un analizēt informāciju,
kritiski izvērtēt mediju vēstījumus,
piedalīties mediju satura veidošanā

Kultūras ministrija

Reklāma vs. realitāte

ADVERTISEMENTS

ACTUAL BURGER

- MOST ATTRACTIVE ANGLE
- WITH CHEESE
- SLIGHTLY FLUFFED UP

Kultūras ministrija

Pārveidota realitāte

<https://www.youtube.com/watch?v=AKIVyUJw3TM>

Kultūras ministrija

Realitātes konstruēšana (dramatizēšana)

- <https://www.youtube.com/watch?v=CAFJaXBI48M>

Kultūras ministrija

Mediji ≠ spogulis

Uzzinām nevis pašu notikumu,
bet kāda sagatavotu "stāstu"

**Mediji nav pasaules
spogulis –
tie konstruē realitāti**

Kultūras ministrija

Informācijas vides pārmaiņas

Kultūras ministrija

2006.gadā vēl nebija

WhatsApp

Un citu mūsdienās
ierastu komunikācijas
ierīču un aplikāciju...

Kultūras ministrija

Pretmonopola politika

Eiropas Komisija uzliek Google soda naudu 2,42 miljardu eiro apmērā.

par meklētājprogrammas dominējošā stāvokļa jaunprātīgu izmantošanu, nelikumīgi izvirzot priekšplānā savu salīdzinošās iepirkšanās pakalpojumu.

Briselē, 2017. gada 27. jūnijā

[http://europa.eu/rapid/press-release IP-17-1784 lv.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1784_lv.htm)

Kultūras ministrija

ASV interneta gigants "Google" ir atradis liecības, ka Krievijas aģenti tīmekļa reklāmās ar mērķi ietekmēt 2016. gada ASV prezidenta vēlēšanas tērējuši desmitiem tūkstošus dolāru, ziņo laikraksts "The Washington Post".

"Delfi" ziņa:

<http://www.delfi.lv/news/arzemes/asv-velesanu-ietekmesana-google-reklamas-krievija-terejusi-desmitiem-tukstosus.d?id=49321537>

Dezinformējošās reklāmas izplatītas "Google" produktos, tostarp video krātuvē "Youtube" un e-pastu sistēmā "Gmail", atklāja medija avoti. Taču šīs reklāmas, domājams, nav nākušas no tiem pašiem ar Kremli saistītajiem avotiem, kas ar reklāmām centušies ietekmēt ASV vēlēšanu rezultātus sociālajā tīklā "Facebook".

Kultūras ministrija

Криevija no 2006.gada cenšas ietekmēt Latvijas kultūras un informācijas telpu

*„[...] Стратегическое направление этого сотрудничества -
сохранение единого культурного и информационного
пространства СНГ, сохранение и укрепление
информационного присутствия России на пространстве
СНГ и стран Балтии [...]”*

Основные направления государственной политики по развитию сферы культуры и массовых коммуникаций в Российской Федерации до 2015 года и план действий по их реализации (2006)

*„82. Укреплению национальной безопасности в области культуры способствуют: [...] развитие **общей гуманитарной и информационно-телекоммуникационной среды** [...] в сопредельных регионах[...].”*

Стратегия национальной безопасности Российской Федерации (2015)

Kultūras ministrija

Krievijas naratīvu multiplicēšana vietējos medijos

- Latvija – neizdevusies valsts, tā ir Rietumu marionete cīņā pret Krieviju
- Nacisma, fašisma atdzimšana un glorificēšana
- Vēstures pārrakstīšana
- Mazākumtautību diskriminācija
- Krievija piedzīvo ekonomisko un kultūras uzplaukumu, un Latvijas attīstība ir nesaraucjami saistīta ar Krieviju

SPUTNIK

© Sputnik / AlexTikhomirov

Jau rudenī Latvijā tiks aizliegti krievu vārdi

LATVIJĀ

10:15 31.05.2016 (atjaunots 08:33 31.05.2016)

[Saņemt Iso saiti](#)

1458

Tieslietu ministrija ir sagatavojusi likumprojektu, kas faktiski pilnībā liedz bērniem piešķirt nelatviskus vārdus un uzvārdus. Pēc Tieslietu ministrijas domām, tas ļaus pasargāt latviešu valodu un demokrātiju.

RĪGA, 31. maijs – Sputnik, Jevgēņijs Leškovskis. Līdz 1. septembrim Ministru kabinets izskatīs likumprojektu, kas aizlieds vecākiem saukt bērnus nelatviskos vārdos.

Izrādās, Tieslietu ministrija jau sen ir norūpējusies par to, ka pašlaik Vārda, uzvārda un tautības ieraksta maiņas likums ļauj visiem, kas vien to vēlas, izvēlēties nelatvisku vārdu un uzvārdu, turklāt faktiski nav nekādu normu, kas noteiktu, kādu vārdu vecākiem būtu jādod saviem bērniem. Šīs normas ir iekļautas jaunajā likumprojektā.

ZIŅAS

LASĪTĀKAIS

JAUNĀKAIS

Patriotisma monetizācija: Latvijā parādīsies kvass "Mežabrāļu" 109

Valdis Pelšs iekļuvis portāla "Myrotvorets" datu bāzē 46

Neesi samaksājis nodokļus? Gatavo 100 tūkstošus 28

Jauni sodi: līdz 7 tūkstošiem eiro par sarkano zvaigzni vai svastiku 25

Asānžs pastāstīja, kādēļ Tramps varētu tikt atstādināts no varas 24

Kultūras ministrija

- <http://www.la.lv/ivani-un-kirili-ka-bija-ta-ir/>

Viesturs Sprūde

LATVIJAS AVĪZE

12. jūlijs, 2017

★★★★★

Viltus ziņa: Latvijā aizliegs bērniem dot krievu vārdus ⁽¹⁴⁾

Iesaki šo rakstu citiem!

5

f Facebook

👤 Draugiem

🐦 Twitter

✉ E-pasts

Viens no klasiskajiem ziņu tematiem, kas attiecībā uz Latviju dažādos veidos un interpretācijās gadiem klejo Krievijas un krievvalodīgo mediju ziņu lapās, saistās ar krievu personvārdu oficiālo lietošanu un rakstību Latvijā.

Kultūras ministrija

3 galvenās motivācijas maldinošo ziņu veidošanai

- Politiskas intereses
- Biznesa intereses
- Popularitāte, slava
- *Ilgtermiņa nolūki* – pārveidot vērtības, uzskatus, ieviest / nostiprināt jaunus vēstījumus
- *Īstermiņa nolūki*

Kultūras ministrija

Daži no maldinošo ziņu tipiem

Avots: www.eavi.eu (EAVI: Media literacy for citizenship)

Propaganda – pie emocijām apelējošs saturs, kas veidots politisku mērķu sasniegšanai, kā arī lai mainītu attieksmes, vērtības un zināšanas.

Ziņas – klikšķu vācējas – tendētas uz sensacionāliem virsrakstiem, radītas, lai panāktu lielāku klikšķu skaitu un līdz ar to – ienākumus.

Pseidozinātne – informācija par brīnumlīdzekļiem, piemēram, veselības uzlabošanai, apgalvojumi, kas noliedz visu līdz šim zinātniskos pētījumos pierādīto.

Kultūras ministrija

2 Comments

Image for representational purpose only

London: If you want to speed up your metabolism, then start consuming Gin. A new study study has found that Gin enhances your body's ability to burn calories for an hour after you finish the drink.

Researchers from the University of Sigulda in Latvia said, Gin is made from antioxidant-rich juniper berries which is good for your metabolism and in fact, the mice who were fed regular doses of the spirit, saw a 17 percent increase in their metabolic rate.

Kultūras ministrija

Izdomātās "ziņas"

Re:Baltica pētījums atklāj, kā jaunie uzņēmēji pelna naudu ar pseidoziņām, nereti tās izdomājot, lai savāktu vairāk klikšķus

<http://www.rebal.tica.lv/2016/12/ka-nopelnit-naudu-ar-viltus-zinam/>

The screenshot shows a Facebook page for "VIP Klubs - atziņu izlase." (@VIPTTTTTTTT). The main post is titled "90% Deputātu Uzskata, Ka Minimālā Alga Un Pensijas Ir Pārāk Lielas Latvijā... KAUNS!" and includes a video of three women in a meeting. The post has 212 reactions and 73 comments. A comment by Raivis Raspopovs asks "Kādēj jūs publicējat izdomātas ziņas?" (How do you publish fake news?). Another comment replies, "Nezinu viltus vai nē, darbineiks, kaut kur acīm redzot ir lasījies vai kāds ir teicis un uz tada pamata ir izveidojies raksti.. tīri kā baumas.." (I don't know if it's fake or not, but I've seen it somewhere or someone has said it, and articles are based on that.. just like rumors..). A third comment says, "Portāls ir izklaides vietne, atslodzei no ikdienas ... Visu nevajadzētu ņemt nopietni" (The portal is an entertainment site, a relief from daily life... Don't take everything too seriously).

Vip-klubs.lv īpašnieks Raivis Raspopovs neuzskata, ka publicēt izdomātas ziņas ir slikti. Tā esot tikai izklaide. Grafika: Lote Lārmāne

Kultūras ministrija

Maldinoša informācija var tikt
atspoguļota arī attēlos, video,
mākslā u.c.

Kultūras ministrija

Maldinoši attēli un video

Attēli un video dažkārt mēdz būt autentiski, taču pievienoti klāt neīstiem notikumiem vai cilvēkiem.

Pēc dabas katastrofām (viesuļvētra, plūdi u.c.) mēdz izplatīt attēlus vai video, kas nav no attiecīgās notikuma vietas, bet ir uzņemti citur vai speciāli samontēti.

Kultūras ministrija

Samontēts attēls par vētras sekām Sidnejā (2015)

Kultūras ministrija

Kultūras ministrija

Jason Michael

@Jeggit

Follow

Believe it or not, this is a shark on the freeway in Houston, Texas. #HurricaneHarvy

9:00 AM - Aug 28, 2017

7,171 88,926 149,247

As [Snopes](#) pointed out years ago, the great white shark, which appears to be casually swimming down a flooded city street, originates from a 2005 magazine spread in *Africa Geographic*. It was later photoshopped by hoaxers to make it look like the shark has found its way to an urban setting. Despite being fake, the shark previously went viral during [Hurricane Irene in 2011](#), [Hurricane Sandy in 2012](#), [Hurricane Matthew in 2016](#), and during flash floods in Texas in 2015.

Kultūras ministrija

Attēli no filmām var tikt uzdoti kā attēli no avio katastrofām

Kultūras ministrija

«Melnās» PR kampaņas

Kultūras ministrija

Attēls uzvarēja foto konkursā, taču atklājas, ka tas ir montēts

Kultūras ministrija

Viltotie attēli politiskajās cīņās

- Stāvēšana uz valsts karoga
- Neīstu saukļu/plakātu piedēvēšana utt.
- Neīstu citātu piedēvēšana
 - Fotošopa piemērs tviterī ar Latvijas deputātu

Kultūras ministrija

Video no Sīrijas?

- <https://www.youtube.com/watch?v=Tjb4XgjuP4A>

Kultūras ministrija

Mūsu smadzenēm patīk viltus ziņas

- Mēs labāk atceramies pirmo stāstu par kādu tēmu neatkarīgi no tā, vai tas ir patiess vai viltus (pat ja pēc tam seko tā atspēkojums)
- Turpmākie centieni atspēkot viltus ziņas var tikai nostiprināt nepatiesu informāciju
- Humors labāk paliek atmiņā

Kultūras ministrija

- **Pamatā – kritiskā domāšana**
- Uzticamu informācijas avotu izvēle
- Salīdzināt informācijas avotus

- Pārbaudīt faktus:
- Gadījums ar viltus apsardzes firmu

Kultūras ministrija

Vienkārši ieteikumi medijpratības stiprināšanai, ko publicējām

facebook

Uzlabo savu MEDIJPRATĪBU!

“ Ārvalstu interneta portāli atsaucas uz Siguldas Universitātes... (!) pētnieku atklājumu par džina... ietekmi uz cilvēku vielmaiņu. Vai šim ieteikumam var ticēt?

ieskaties publikācijā:

24h Media Bureau Last Update: Friday, April 16, 2015 15:17

f t g+ in 2 Comments

Image for representational purpose only

London: If you want to speed up your metabolism, then start consuming Gin. A new study study has found that Gin enhances your body's ability to burn calories for an hour after you finish the drink.

Researchers from the University of Sigulda in Latvia said, Gin is made from antioxidant-rich juniper berries which is good for your metabolism and in fact, the mice who were fed regular doses of the spirit, saw a 17 percent increase in their metabolic rate.

lasot vienmēr pievērs uzmanību:

- **MEDIJAM** - vai tas šķiet uzticams?
- **INFORMĀCIJAS DATUMAM** - varbūt ziņa ir veca, to kāds cenšas aktualizēt un interpretēt savos nolūkos?
- **AUTORAM** - vai ir norādīts?
- **NORĀDEI "REKLĀMPROJEKTS" / "SADARBĪBĀ AR..."** - kaut kur pie/zem/blakus raksta vai sižeta malā maziem burtiem?
- **AUTORA VIEDOKLIM** - vai tas pausts ziņu materiālā? Ja jā, materiāls ir komentārs. Ziņas kā žurnālistikas žanrs pieprasa maksimālu autora neitralitāti.
- **INFORMĀCIJAS AVOTIEM** - vai un kādi tie ir (atsauce uz pētījumiem, ziņu aģentūrām, intervētajiem cilvēkiem u.tml.)? Tiesa, tie ne vienmēr liecina par informācijas ticamību...
- **VIDEOKĻU BALANSA NODROŠINĀJUMAM** - vai nodrošināts līdzvērtīgs visu iesaistīto pušu viedoklis?
- **FAKTIEM** - vai tie izmantoti? vai arī materiālā dominē tikai emocionāli argumenti?
- **PERSONU / PRIEKŠMETU / NOTIKUMU APZĪMĒJUMIEM** - vai tie regulāri un tendenciozi lietoti?
- **VIDEO ILLUSTRĀCIJĀM** - vai un kādas tās ir? Dažkārt autentiski attēli, video vai citāti tiek attiecināti uz neistajiem notikumiem / personām
- **ZIŅAS RADĪŠANAS IEMESLS** - kāds tas varētu būt?
- **ĪPAŠI PANĒMIENI** - vai tie lietoti Tavās uzmanības pievēršanai?
- **VIRSRAKSTS / SIŽETA PIETEIKUMS** - vai tas izceļ ziņas galveno būtību?

Kultūras ministrija

Share

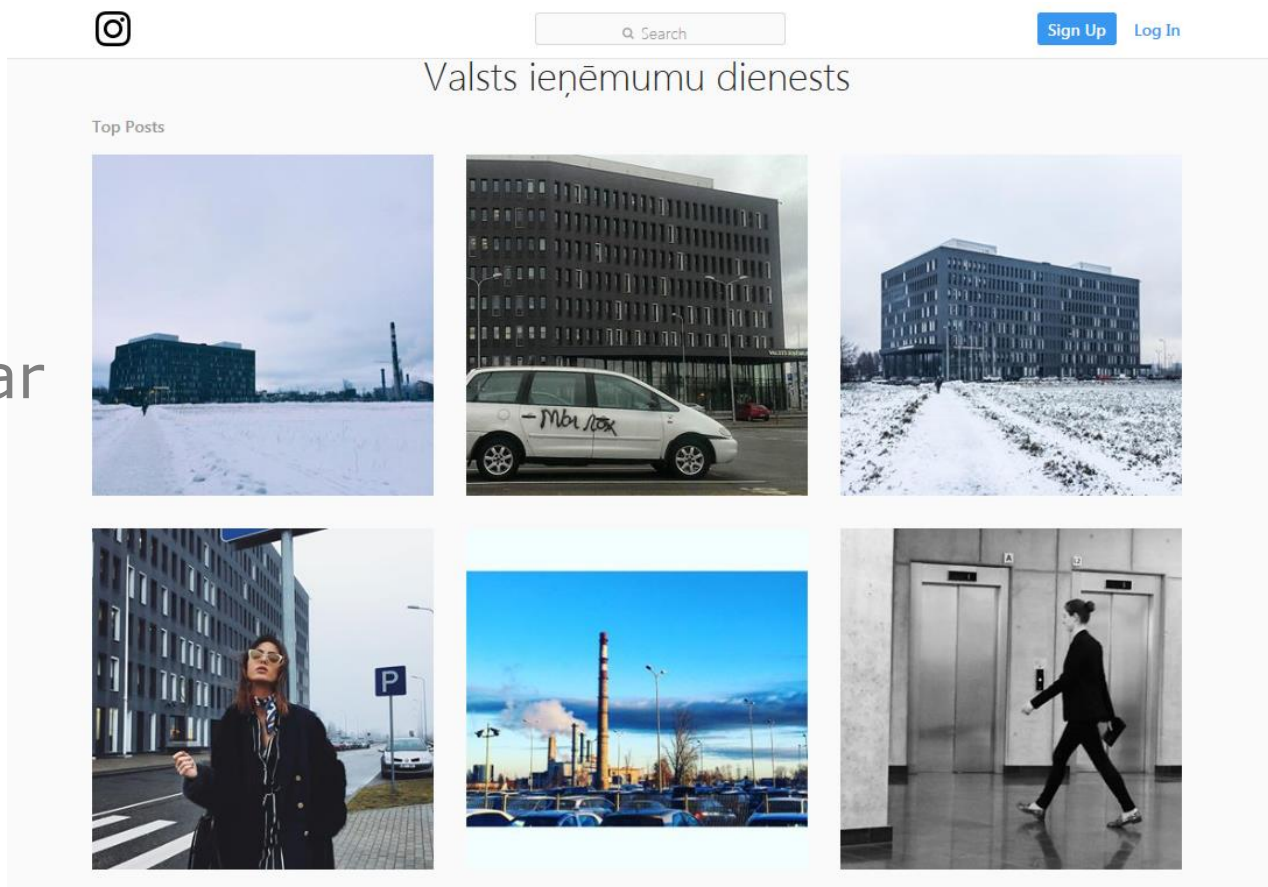

Kultūras ministrija

Pārbaudīt sociālo mediju profilu autentiskumu

VID kots Instagram nav īsts!

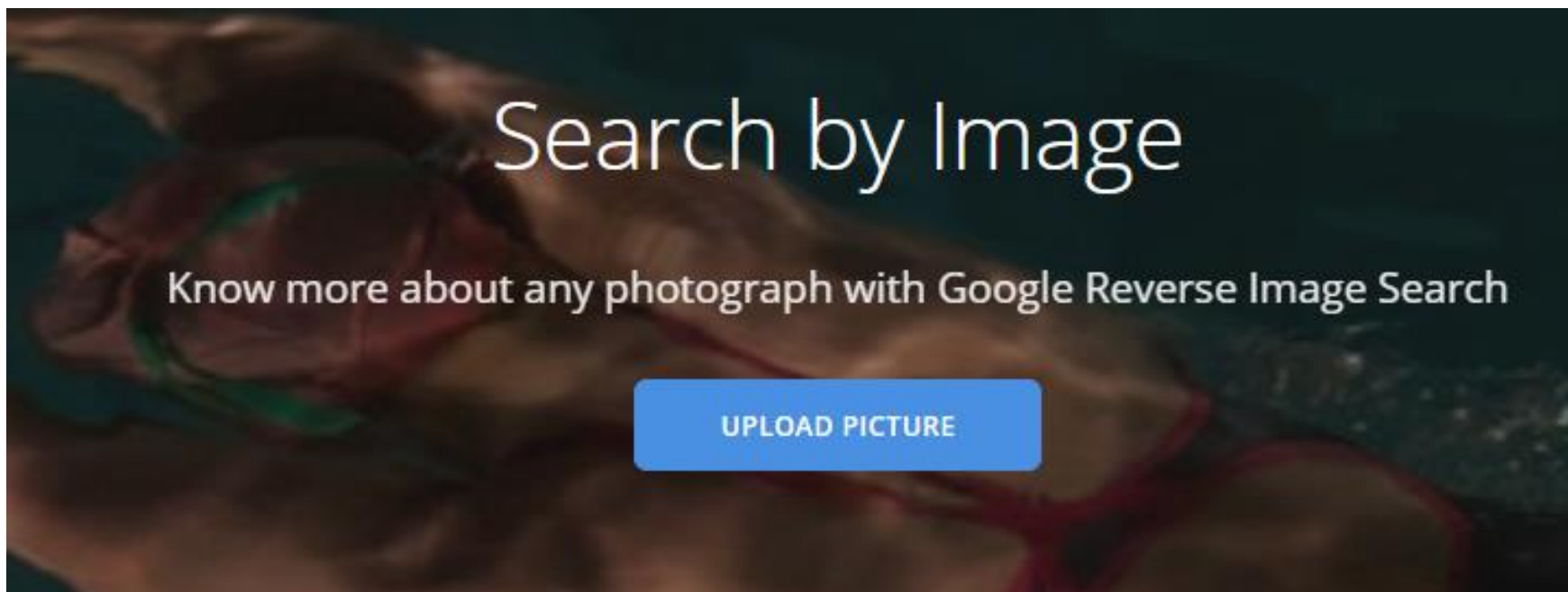
81 miljons kontu **Facebook** varētu būt ar viltus identitāti

Kultūras ministrija

Google reverse image search

Kultūras ministrija

Sociālie boti

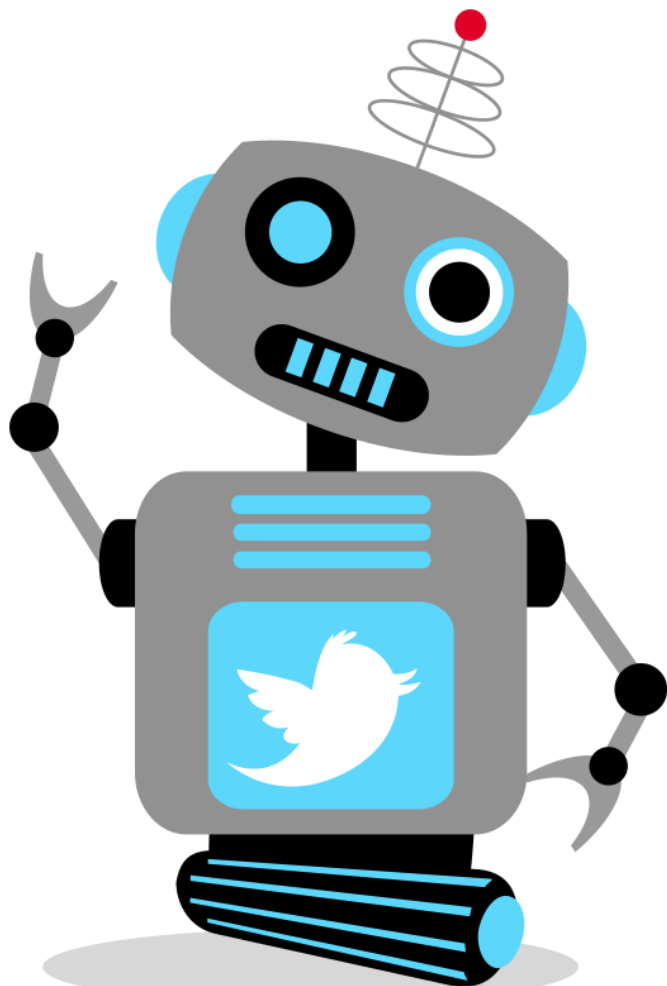
Viltus konti sociālajos medijos, kurus vada programmatūra

automātiski rada vai pārsūta ziņojumus, lai atbalstītu kādas idejas vai veidotu sekotāju "armiju" viltus kontiem

Tviteri

2014: 23 miljoni (8% lietotāju, kas nav cilvēki)

2017: 48 miljoni botu (9-15%)

<https://readwrite.com/2014/06/20/random-non-sequitur-twitter-bot-instructions/>

Kultūras ministrija

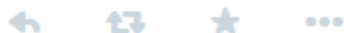
Alec Luhn

@ASLuhn

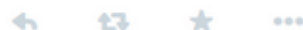
Follow

Bots spread stories about Nemtsov's death like "Ukrainians killed him...he was stealing one of their girlfriends"

FloodClara @FloodClara1 · 38 мин.

Немцова убили из-за ревности хохлы" (якобы "увел" подругу у какого-то украинца,

SheilaHoppe @SheilaHoppe1 · 39 мин.

Немцова убили из-за ревности хохлы" (якобы "увел" подругу у какого-то украинца,

BosworthBoehm @BosworthBoehm · 39 мин.

Немцова убили из-за ревности хохлы" (якобы "увел" подругу у какого-то украинца,

AsherJeremy @AsherJeremy · 39 мин.

Немцова убили из-за ревности хохлы" (якобы "увел" подругу у какого-то украинца,

JohnathanValentine @JohnathanValen3 · 40 мин.

Немцова убили из-за ревности хохлы" (якобы "увел" подругу у какого-то украинца,

JulianAmaya @JulianAmaya16 · 40 мин.

Немцова убили из-за ревности хохлы" (якобы "увел" подругу у какого-то украинца,

LeoHavden @LeoHavden2 · 40 мин.

STOP FAKE.ORG

Struggle against fake information about events in Ukraine

<https://www.stopfake.org/en/social-network-analysis-reveals-full-scale-of-kremlin-s-twitter-bot-campaign/>

Kultūras ministrija

Situācija Latvijā

Kultūras ministrija

Salīdzinoši jauns jēdziens

Latvijā **par medijpratību plašāk sāka runāt pirms dažiem gadiem** (pirms tam uzsvars uz digitālajām prasmēm)

Mediju politikas pamatnostādnes un to īstenošanas plāns **ir pirmie** politikas plānošanas dokumenti, kuros iekļauti pasākumi Latvijas iedzīvotāju medijpratības veicināšanai

Kultūras ministrija

Mediju politikas plānošanas dokumenti

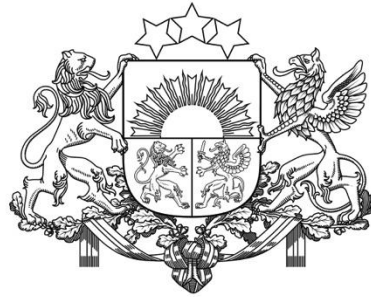
- Mediju politikas pamatnostādnes 2016.-2020.gadam
- Mediju politikas pamatnostādņu 2016.-2020.gadam īstenošanas plāns
- Apstiprināti Ministru kabinetā 08.11.2016.

Kultūras ministrija

Mediju politikas rīcības virzieni

1. Mediju vides daudzveidība
2. Mediju vides kvalitāte un atbildīgums
3. Mediju nozares profesionāļu izglītība
4. Medijpratība
5. Mediju vides drošumspēja

Kultūras ministrija

Pētījums par Latvijas iedzīvotāju medijpratību 2017

Kultūras ministrija

Par pētījumu

- Veica "Latvijas Fakti", kas uzvarēja KM š.g. aprīlī izsludinātajā iepirkumu konkursā.
- 2017.gada jūnijā aptaujāti **1082** Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 15 līdz 74 gadiem

Plašāk:

- Pilns pētījuma rezultātu apkopojums:
<http://ejuz.lv/medijpratibaspetijums>
- Lakonisks apkopojums uz 2 lapām:
<https://www.km.gov.lv/lv/ministrija/jaunumi/petijums-puse-latvijas-iedzivotaju-nevar-lepoties-ar-augstu-medijpratibu-813>

Kultūras ministrija

- **Puse** LV iedzīvotāju uzskata - ja kādu informāciju publicē/pār raida mediji, tad tā ir patiesa
- Mediji kā pasaules spogulis

Photo: [Chicago mirror ball | Oscar Peñalva | Flickr](#)

Kultūras ministrija

- Tikai ~puse LV iedzīvotāju uzskata, ka pastāv atšķirības, kā vienu un to pašu notikumu mēdz atspoguļot dažādi mediji.

Kultūras ministrija

Tikai 40% LV iedzīvotāju apgalvo, ka spēj atpazīt uzticamu informāciju no tendenciozas un safabricētas.

Ņemot vērā, ka pastāv vairāki maldinošo ziņu veidi, tas ir salīdzinoši zems cipars.

Kultūras ministrija

26% Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka interneta meklēšanas programmu, piemēram, Google, Bing vai citu, **pirmie piedāvātie rezultāti ir visuzticamākie.**

Kultūras ministrija

Jaunieši (15-24 gadi)

- Vairāk **uzticas sociālajos medijos pieejamajai informācijai** (54% šajā vecumgrupā, kopumā – 32% respondentu).

Photo: Eric Pickersgill

<http://www.designboom.com/art/eric-pickersgill-removed-smartphones-10-14-2015/>

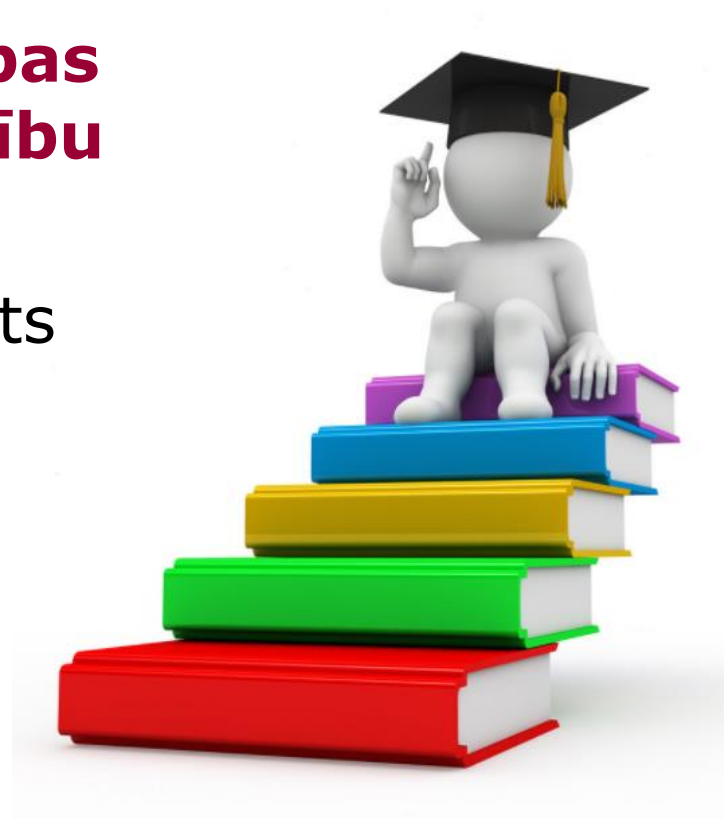
Piektā daļa iedzīvotāju mēdz **dalīties ar informāciju internetā, to nepārbaudot**. Sevišķi augsts īpatsvars ir šajā jauniešu vecumgrupā (gandrīz 40%).

Kultūras ministrija

Sakarība starp **izglītības līmeni un medijpratību**

Jo cilvēks labāk izglītots (pamata izglītība vs. augstākā), jo medijpratīgāks

Kultūras ministrija

Cilvēkiem ar zemu izglītību (pamata) ir zemāki medijpratības rādītāji

• Jo zemāka respondenta izglītība, jo vairāk **tic sociālajos medijos atrodamajai informācijai**

- 62% - ar pamata izglītību
- 26% - ar augstāko izglītību

• Apgalvojumam, ka interneta meklētāju programmas kā pirmos parāda uzticamākos rezultātus, piekrīt

- 43% respondentu ar pamata izglītību
- 22% ar augstāko izglītību

Kultūras ministrija

Svarīgas mērķauditorijas

- Jaunieši
- Seniori
- Respondenti, kas lielā mērā atrodas citas valsts informatīvajā telpā
- Cilvēki ar zemu izglītības līmeni
- Cilvēki, kas dzīvo lauku reģionos

Kultūras ministrija

Pētījuma rezultāti arī par:

- LV iedz. vērtējumā uzticamākajiem un biežāk lietotajiem medijiem
- vairāk par Krievijā pilnībā/dalēji veidotu TV programmu patēriņu
 - cik svarīgi LV iedz. šķiet patērēt info, kas ir brīva no propagandas
- priekšstati par to, cik lielā mērā mediji ietekmē personīgos un sabiedrības uzskatus
 - cik bieži LV iedz. paši iesaistās mediju satura veidošanā u.c.

Pilns pētījuma rezultātu apkopojums:
<http://ejuz.lv/medijpratibaspetijums>

Kultūras ministrija

Kultūras ministrija

Kā Tu lieto MEDIJUS?

Jaunums!

Medijpratības veicināšanas plakāts izvietojšanai pašvaldības iestādēs

VĀRDNĪCA

Medijpratība -

cilvēka prasme lietot medijus, meklēt un analizēt informāciju, kritiski izvērtēt mediju vēstījumus un piedalīties mediju satura veidošanā.

Viltus ziņas -

apzināti izplatīta nepatiesa vai ļoti sagrozīta informācija, visbiežāk, lai sasniegtu kādu politisku mērķi, biznesa intereses (piemēram, savāktu vairāk klikšķu rakstam internetā) vai īslaicīgu popularitāti. Viltus ziņas nav jauns fenomēns, tās izmantotas jau pirms gadsimtiem, piemēram, lai manipulētu par kara sākšanas iemeslu. Taču mūsdienās sociālo mediju popularitāte ļauj šim ziņām izplatīties daudz ātrāk un plašāk.

Lai arī izklausās vilinoši, vispirms rūpīgi jāpārlicinās, vai ieteikums ir pamatots. Varbūt tas ir izdomāts, kā, piemēram, šis raksts.

LAI NIEIKRISTU INFORMĀCIJAS LAMATĀS, PIEVĒRS UZMANĪBU:

- Medijam – vai tas šķiet uzticams? Vai tam ir norādīta redakcija, raksta/sižeta autors/te?
- Argumentiem – vai tiek izmantoti racionāli argumenti vai arī tikai emocijas, raisītas bailes?
- Reklāmas solījumiem – vai tie ir reāli? Vai ir iespējams apgūt svešvalodu vienā dienā un notievēt par 30 kg nedēļas laikā?
- Vai attēls, kas tiek uzdots kā aculiecinieka redzējums no negadījuma vietas, patiesībā nav fragments no mākslas filmas vai cita notikuma?
- Vai attēls / video nostiprina aizspriedumus par kādu sabiedrības grupu – sievietēm, vīriešiem, noteiktas tautības cilvēkiem?

- Vai Tu skaties televīziju, klausies radio, lasi avīzes un žurnālus? Jā Nē
- Vai Tu esi meklējis/-usi informāciju internetā? Jā Nē
- Vai Tu lieto vismaz vienu sociālo tīklu mediju internetā? Jā Nē
- Vai Tu esi kādreiz noticējis/-usi baumām? Jā Nē

Ja vismaz uz vienu jautājumu atbildēji ar „jā”, pievērs uzmanību:

Vai visa informācija, ko dzirdam, redzam vai izlasām, ir uzticama? Dzemzēl nē. Informācija ir ierocis, kas var tikt izmantota gan cīņā par cilvēku makiem (par ko tēršim naudu), gan par cilvēku prātiem, vēloties ietekmēt mūsu domas, uzskatus, vērtības un rīcību.

KVALITĀTĪVĀM MEDIJĀM IR:

- redakcionālā atbildība;
- ētikas kodekss;
- augsti profesionālie žurnālistikas standarti.

Taču mūsdienās tiek veidotas interneta vietnes, kas izskatās kā mediji, tomēr tādas nav. **Vai zināji, ka dažkārt šādos medijiem līdzīgos interneta portālos publicētā informācija tiek izdomāta vai veidota, pamatojoties uz baumām?** Ir attīstīties pat tāds viltus ziņu veids kā pseidozinātne. Tās noliedz visus līdzšinējos pētījumus un piedāvā kādus maģiskus brīnumlīdzekļus veselības kaitēm, skaistuma uzlabošanai.

Vēlies uzlabot savu vielmaiņu? Sāc lietot dzīnu!

Jā Tu vēlies veicināt vielmaiņu, sāc patērēt dzīnu.

Zee medijā komentāri

18. aprīlī, 2017. 18:18

Londonā jā tu vēlies veicināt vielmaiņu, sāc patērēt dzīnu. Jaunā pārjūmā ir arktiski, ka dzīnu salīdzinoši organismam spējās sadalīt kārtīgas stundas ilgumā pēc diēnas lietošanas.

Pētnieki ir konstatējuši, ka dzīns ir radīts no kādām ogām, kas ir bagātas ar vitamīniem un sekundāriem. Piemēram, kurām tika dotas regulāras šādi izstrādātas diētas devas, tika novērota veiktspējas paaugstināšanās par 17 procentiem.

Dzīns ir alkoholisks dzēriens ar vienu no zemākajām enerģētiskajām vērtībām – tikai 97 kalorijas vienā glāzē.

Tagi: Veselība, Dzīns, Vielmaiņa, Kalorijas, Dzēriens, Spirtains, Universitāte

Mums katram ir savi mediju lietošanas un informācijas izvērtēšanas paradumi.

KĀDI IR TAVI?

ANDRIS (37): „Esmu ļoti aizņemts, tāpēc avīzes vai interneta portālos izlasu tikai vienas rakstus un esmu par visu informēts.”

Andri, no vienas rakstiem uzreiz izlasu saturu fragmentus. To, ko redakcija ir izvērtējusi kā svarīgāko vai uzmanību saturošāko. Zīnām, ka kaut kas ir noticis, bet – kā un kāpēc? Kādas būs sekas? Turklāt, dažkārt vienas raksts tiek pārskatīts arī par šādiem tēmu ziņām – tikai vienu no pārskatītajiem viedokļiem vai notikuma aspektiem. Tāpēc, ja tēma interesē, izlasu rakstu līdz beigām. Iespējams, ka situācija nav tik dramatiska vai notikums – sensacionāls, kā var šķist pēc vienas raksta.

ELĪNA (16): „Rakstus var daudz ko pāršņūvēt, nepateikt. Savām acīm gan var ticēt, tāpēc domāju, ka video ir uzticamāki.”

Elīna, arī video vai attēls var paust spēcīgu vēstījumu un manipulēt ar Tavām emocijām. Tev to pat neapņemas. To var panākt, paplašinot sīktēlu ar dramatisku fona mūziku, izvēloties notikumu filmēšanas leņķi vai, piemēram, kādu cilvēku filmējot ar „stīvu” kameru, lai radītu nepatīkamu iespaidu. Ar montāžas programmām palīdzību video var būt ļoti interesants, ko intervētais ir saucis pavasarī citā kontekstā vai sarunā. Tāpēc kritiski izvērtē arī televīzijas un radio sižetus, un jo sevišķi – video Youtube vidē!

ANNA (62): „Esmu labsirdīga un, lai gan man nav daudz naudas, vēlos palīdzēt nelaimīgiem cilvēkiem. Tāpēc Facebook laprādītālos dalos ar ziņām, kurās ir lūgums ziedot vai aicinājums palīdzēt atstāt pazudušu kaķīti.”

Anna, tas, ka neesi vienatnīga, ir apsvērumi. Tomēr, lai nepārspūtu ziņu, kas vairs nav aktuāla, apskaties oriģinālo raksta saturu pat tad, ja kāds draugs ar to raksta šķietami. Vairāki šādi jautājumi un veltīti ir mājās! Savāki, lai savu ziedojumu nepārskaitītu kārtņiekam, izpētī līdzīgu izveidoto profilu un rūpīgi izvērtē, vai šis cilvēks varētu būt īsts. Krāpnieki mēdz izveidot viltus profilus, izmantojot reāla cilvēka attēlu, kurš par to var arī neko nezināt.

DĀVIS (25): „Ceru, ka arī man paveiksies interneta izlozes. Lasīju komentāros, ka kāds tās viņnējis stīlīgu telefonu, cits – ceļojumu uz Ameriku. Sociālajos medijos tikai jāpārsta cītem ieraksts par akciju un jāgaida rezultāti.”

Dāvis, ne vienmēr sociālajos medijos izplatītais izlozes paziņojums, ir īpaši, ja tiek solīta ļoti dārga balva. Dažkārt to mēģina izveidot uzvarētājus un iegūt informāciju par Tevi. Pirms ziedojumu veikuma, pārlicinies, ka izlozes organizētājs ir īsts uzņēmums, nevis izveidots viltus profils.

Kultūras ministrija

KM citas aktivitātes medijpratības stiprināšanai (2017-2018)

Bērnu un pusaudžu (9-16) medijpratības pētījums (prezentēsim februārī 2018)

Latvijas iedzīvotāju medijpratības pētījums 2017

Mācības bibliotekāriem, skolotājiem, pašvaldību jaunatnes speciālistiem (turpināsies 2018)

4 konferences Rīgā un reģionos

Nacionālais debašu turnīrs

Radošais seminārs Latgalē 2017

Izdevums “Ceļojums medijpratībā: Idejas nodarbībām ar bērniem bibliotēkās”

Sadarbība ar “Quo tu domā?”

Izglītojošas un medijpratību popularizējošas aktivitātes **skolēniem un studentiem**

Iztulkota un adaptēta materiālu kopa (prezentācijas, video), ko izstrādājusi Zviedrijas Mediju padome

Audiovizuāls mācību līdzeklis pirmsskolas un 1.-2.klašu bērniem 2018.gadā

Kultūras ministrija

Medijpratībai veltīto konferenču cikls

**Rīkoja KM
sadarbībā ar
Britu Padomi
un Latvijas
augstskolām**

Aprīlī 2017

Liepājā

- *Medijpratība no pirmajiem burtiem līdz viedierīcēm un TV pultīm: pedagogu, žurnālistu un vecāku loma tās stiprināšanā*

Rēzeknē

- *Pierobeža un (ne)sasniedzamie: pedagogu un žurnālistu loma medijpratības stiprināšanā*

Valmierā

- *Medijpratība digitālā pasaulē: ceļa rādītāji tiem, kas klikšķina*

Rīgā

- *Medijpratības izaicinājumi: no pirmklasnieka līdz senioram, no padomu portāliem līdz politikai*

➤ **300 dalībnieku**

Kultūras ministrija

Video (fragmenti un pilni video) no konferencēm

- Ziņas sižets par konferenci LU SZF
<https://www.youtube.com/watch?v=m-cAPgKYNmk>

- Pilns video no Vidzemes Augstskolas konferences
<https://www.youtube.com/watch?v=d8CkNe1GdX8>

- Pirmā video daļa no Rēzeknes Tehnoloģiju Akadēmijas
https://www.youtube.com/watch?v=H6GguU1_Hqw

- Otrā video daļa no Rēzeknes Tehnoloģiju Akadēmijas
<https://www.youtube.com/watch?v=TDa13tbAWVs>

Kultūras ministrija

Šeit var lejupielādēt:

<https://www.km.gov.lv/lv/ministrija/jaunumi/izdevums-celojums-medijpratiba-idejas-nodarbibam-ar-berniem-bibliotekas-driz-sasniegs-skolu-un-publiskas-bibliotekas-1473>

CEĻOJUMS MEDIJPRATĪBĀ

Idejas nodarbībām ar bērniem bibliotekās

Kultūras ministrija

Esam vērsuši **sadarbības partneru – citu iestāžu, organizāciju, mediju, NVO – uzmanību** uz pētījuma rezultātiem

Izmantojot starptautisko partneru piedāvāto projektiem pieejamo finansējumu, iespējams **veidot pasākumus sabiedrības grupām, kuru medijpratība ir visvājākā**

Kultūras ministrija

Svarīgas ir pašu **mediju iniciatīvas** **medijpratības veicināšanai**

Pētījums liecina, ka no tiem respondentiem, kas vēlas uzzināt ko vairāk par medijpratību, **85%** aptaujāto **sagaida informāciju par medijpratību no medijiem**

Kultūras ministrija

15.novembra publikācijas "Delfos"

DE | DELFI | Ziņas | Bizness | Aculiecinieks | Sports | Auto | Kultūra | Viņa | Cālis | Tasty | M

Sabiedrība | Kriminālziņas | Ārzemēs | Versijas | Arhīvs | Latvija 100

DELFI > LATVIJĀ > SABIEDRĪBA

'NATO – cūkas' jeb stāsts par kādu fotogrāfiju (390)

www.DELFI.lv | vakar, 05:02

Jānis Buholcs, Solvita Denisa-Liepniece,
Elga Sīle

Follow @delfilv

120K followers

Vidzemes Augstskolas pētnieki

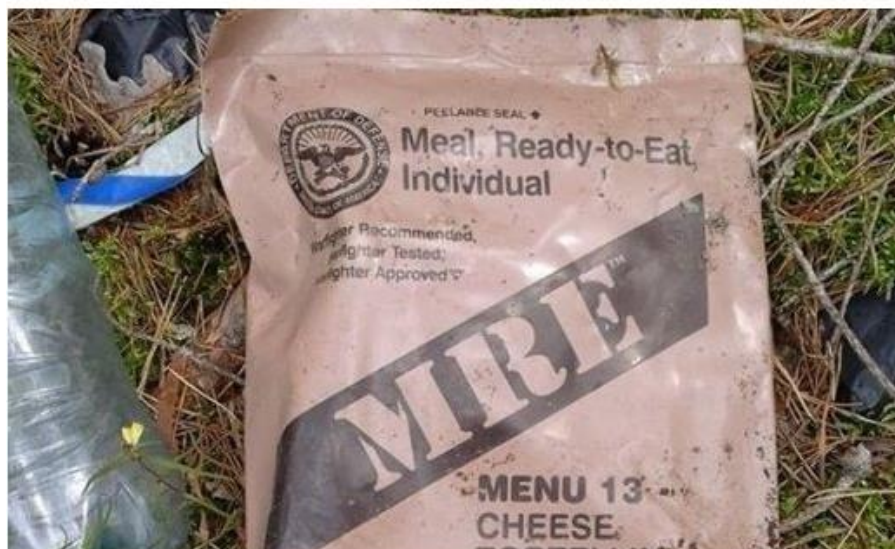

Foto: Privātais arhīvs

Kultūras ministrija

Jānis Buholcs LSM.lv

01.11.2017.

AirBaltic dāvā 2 bezmaksas Biļetes VISIEM par godu 25 gadu jubilejai

Saņemiet savas biļetes šeit - (2 Biļetes) katram lietotājam

Ekrānuzņēmums

Jānis Buholcs: Kā pārbaudīt bezmaksas biļešu un citu labumu solītājus

<http://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/janis-buholcs-ka-parbaudit-bezmaksas-bilesu-un-citu-labumu-solitajus.a255735/>

Kultūras ministrija

Dr.sc.comm. Jānis Buholcs:

“Ja internets ar vīrusiem, mēstulēm, lietotāju pašrocīgi masveidā pārsūtītām ķēdes vēstulēm un dažāda līmeņa krāpšanas gadījumiem mums varētu būt kaut ko ir iemācījis, tad tas ir šis —

visticamāk, ka Nigērijas princis jums nav novēlējis miljonus;

visticamāk, ka pilnīgi nepazīstamais cilvēks, kas e-pastā izteicis daudzsološu investīciju piedāvājumu, mēģina panākt kaut ko citu;

un, visticamāk, ka jums neviens tāpat vien bezmaksas biļetes, kuponus un citus labumus nedos.”

<http://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/janis-buholcs-ka-parbaudit-bezmaksas-bilesu-un-citu-labumu-solitajus.a255735/>

Kultūras ministrija

Dr.sc.comm. Jānis Buholcs:

“Iespēja, ka šoreiz būs citādi, ir pārāk maza, lai bez minstināšanās un nopietnākas piedāvājuma patiesuma izpētes to pieņemtu.

Bet, **ja tomēr sanāk kļūdīties — tas nav nekas ārkārtējs, kādreiz kļūdās pat rūdītākie informācijas pārbaudītāji — ne tikai dzēsiet ierakstu, bet arī brīdiniet citus.**

Maldi un meli informācijas tīklos ceļo krietni straujāk nekā patiesība — bet lietotāju pašu vēršanās pret nepatieso informāciju šo vēriena starpību palīdz mazināt.”

<http://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/janis-buholcs-ka-parbaudit-bezmaksas-bilesu-un-citu-labumu-solitajus.a255735/>

Kultūras ministrija

Latvijas Radio: “Žurnālistikas oranžā kaste”

Krustpunktā

„Žurnālistikas oranžā kaste” - kas slēpjas mediju piedāvātajā informācijā?

Aidis Tomsons | 26. janvāris 2015, 13:06

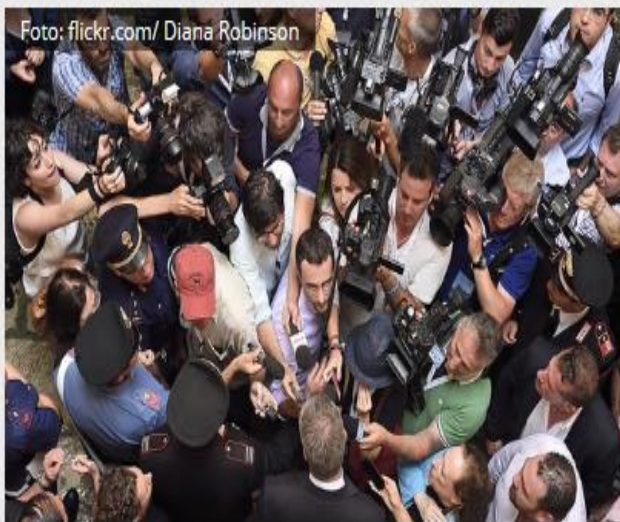

Foto: flickr.com/ Diana Robinson

Uzsākam jaunu rubriku raidījumā *Krustpunktā*. Turpmāk katra mēneša pēdējā pirmdienā vienu stundu veltīsim tam, kas notiek žurnālistikā un dažādos plašsaziņas līdzekļos. Mēs daudz runājam par politiku un ekonomiku, valdību un Saeimas darbu. Diemžēl jāatzīst, ka arī žurnālistikas jomā ne vienmēr viss ir tā, kā tam vajadzētu būt. Mēs zinām, ka sarežģītākās atbildes uz jautājumiem tiek meklētas lidmašīnu melnajās kastēs. Patiesībā tās ir oranžā krāsā... Raidījums „Žurnālistikas oranžā kaste” būs par visu, kas slēpjas tik zināmajā – mediju piedāvātajā informācijā.

Saistītie raksti

Mediji krievu valodā

LSM.LV / Ziņu analīze
ASV finansēts TV kanāls krievu valodā – Rietumu atbilde Krievijas propagandai?
29. novembris, 14:45

Iepriekšējie raidījumi

Kultūras ministrija

Melu teorija TV3

Nekā personīga jaunajā projektā “Melu teorija”
atmaskos melus informatīvajā telpā

🕒 2016. gada 21. decembrī 15:34 📄 Skaties.lv/Nekā personīga

💬 1 KOMENTĀRS

Foto: publicitātes foto

www.pilnadoma.lv

Par projektu Seminārs Konkurss Nolikums

P I L N A

D O M A

**Pilnā domā nav tukšas vietas
meliem un puspatiesībām. Vai
tu spēj pamanīt tukšās vietas?**

Kultūras ministrija

Nacionālais kino centrs

LATVIJAS FILMAS

FILMU KATALOGS SKATĪTIES SEANSI LATVIJĀ IZPLATĪŠANA NKC

Vēsture Filmas skolās Parādums Kontakti

Meklēt filmu vai personu

**KINO
SKOLĀS**
Metodiskais materiāls skolotājiem

Skatīties
filmas

Filmas
bibliotēkās

Latvijas filmu
katalogs

Latvijas simtgade

Hronikas

Kultūras ministrija

Skolēni rosināti aizdomāties par

- informācijas pārsūtīšanu internetā
- līdzdalību dažādās interneta izlozēs un balsojumos
- autortiesībām un darbu "kopēšanu"
- reklāmas un informācijas atšķirībām
- mobilo telefonu lietošanu dažādām saziņas situācijām

PLANĒTA 7

MĀCĪBU MATERIĀLS PAR GUDRU UN DROŠU INTERNETA LIETOŠANU 8–12 GADUS VECIEM BĒRNIEM

DROSS INTERNETS.LV

facebook.com/drossinternets twitter.com/drossinternets instagram.com/drossinternets [youtube.com/watch?v=saferinternetlv](https://www.youtube.com/watch?v=saferinternetlv)

Kultūras ministrija

Citas iniciatīvas: Jāņa Poļa blogs www.ardomu.lv

Ar domu...

Dec 05
2016

Interneta propaganda Latvijā. 1. daļa - “Kas slēpjas aiz Nozagts.com?”

Desmit tūkstoši. Tik daudz interesentu iepazīnās ar manu pirmo publikāciju par dažādu interneta propagandas resursu aktivizēšanos Latvijā. 10000 ir

Kultūras ministrija

Re:Baltica pētījums

Kā nopelnīt naudu ar viltus ziņām →

Inga Sprinģe, Sanita Jemberga, Re:Baltica
07.12.2016.

Aiz pseidoziņu portāliem Latvijas internetā pagaidām
vīd nevis partijas vai Kremlis, bet klikšķu paaudzes
biznesmeņi.

Kultūras ministrija

UNESCO Medijpratības un informācijpratības katedra Latvijas Universitātē

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE

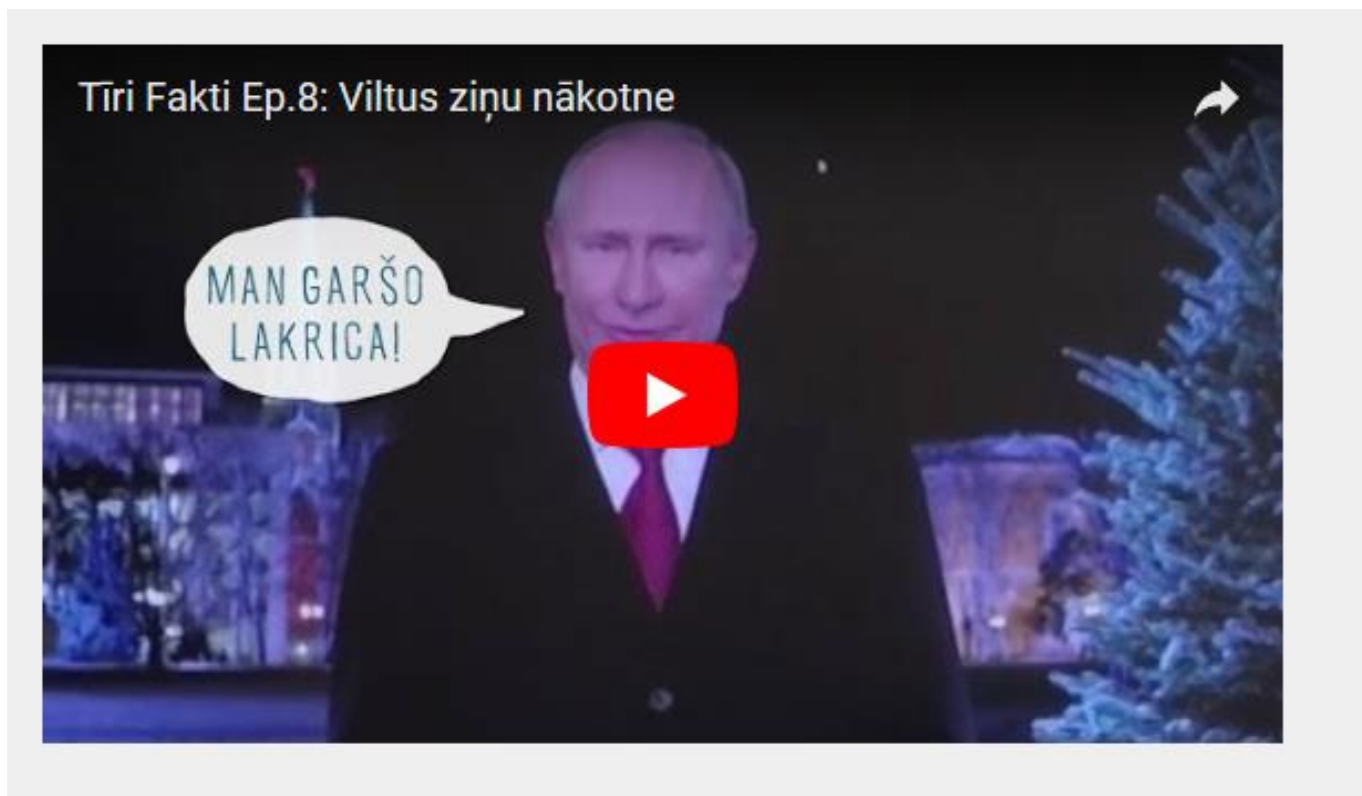
Austrumeiropas politikas pētījumu centrs
Centre for East European Policy Studies

Kultūras ministrija

Viltus ziņu nākotne

- <http://www.pieci.lv//lv/lr5/raksts/domniica/tirifakti-nakotnes-viltus-zinas.a90434/>

Kultūras ministrija

- Tiem, kas vēlas vēl vairāk uzlabot savu medijpratību, vērtīgi ir šie interneta resursi:
- @firstdraftnews
- @bellingcat
- @googlenewslab
- @factchecknet

Kultūras ministrija

Medijpratība – kā GPS navigators

Attēls: Wikimedia Commons

Kultūras ministrija

Paldies par uzmanību!

Klinta.Locmele@km.gov.lv

Tālrunis: 67 330 268